

**Initiativärende. Kritik mot Statens institutionsstyrelses LVM-hem
Hessleby för rutinmässig brevkontroll**

Beslutet i korthet: Vid en inspektion av SiS LVM-hem Hessleby noterades att hemmet hade en rutin för posthanteringen som innebar att de intagna öppnade alla inkommande brev i närvaro av personal. Något beslut om granskning hade dock inte fattats i det enskilda fallet.

JO uttalar i beslutet att det inte är tillåtet med en generell granskning av försändelser som kommer in till en intagen. Ett beslut måste fattas i varje enskilt fall om förutsättningarna för detta är uppfyllda. LVM-hemmet kritiserar för den otillåtna brevkontrollen.

Initiativet m.m.

På mitt uppdrag genomförde tjänstemän vid JO:s NPM-enhet den 4–5 december 2012 en inspektion av Statens institutionsstyrelses (SiS) LVM-hem Hessleby (JO:s ärende dnr 6378-2012).

Vid inspektionen antecknades följande i inspektionsprotokollet under rubriken Kontakt med omvärlden (s. 4):

Pappersbrev till intagna delas ut i medicinutdelningsrummet genom lucka. I samtal med personal framkom att den intagne regelmässigt öppnar mottagna brev i närvaro av personal, också när försändelsen kommer från en myndighet. Vid privata försändelser behåller hemmet ofta kuvertet.

Jag beslutade att i ett särskilt ärende (dnr 2793-2013) utreda om det beskrivna förfarandet utgör en sådan kontroll av försändelser som avses i 35 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM.

Utredning

JO begärde att SiS skulle yttra sig över det som framkommit vid inspektionen i fråga om hanteringen av brev och förhållandet till kontroll av försändelser enligt 35 § LVM.

SiS anförde i ett remissvar bl.a. följande:

Institutionschefen har uppgett bl.a. följande.

Vid samtal med de personer som beslutar om kontroll av försändelser enligt 35 § LVM framkommer att posten på de låsta avdelningarna delas ut antingen direkt till

klienterna eller i samband med medicinutdelning genom lucka. Vår analys är att vi har haft en felaktig hantering när brev delats ut till klienter på låsta avdelningar och att vi inte tagit beslut om kontroll av försändelse. Strukturen har varit otydlig och vissa klienter kan ha uppfattat att de varit tvingade till att öppna brev och lämna kuvert till personal, trots att det varit frivilligt. Felaktigheten har gällt samtliga inkomna brev, dvs. både brev från en myndighet och privata brev. Bristerna har åtgärdats genom att all personal har informerats om bestämmelserna kring kontroll av försändelser samt att de lokala riktlinjerna rörande bestämmelsen har uppdaterats.

Rättslig reglering m.m.

Enligt 35 § LVM får försändelser, till den som vårdas enligt LVM i ett LVM-hem för särskilt noggrann tillsyn, kontrolleras om det behövs med hänsyn till ordningen vid hemmet eller till den intagnes särskilda förhållanden (kontroll av försändelse).

Av SiS Riktlinjer LVM, Flik 6, framgår bl.a. följande ifråga om kontroll av försändelse.

Utgångspunkten är att en klient har rätt att skicka och ta emot post utan att denna kontrolleras. I 35 § LVM regleras möjligheterna att kontrollera försändelser som sänds till en klient. Kontrollen ska i det enskilda fallet alltid föregås av en individuell bedömning och behövas med hänsyn till ordningen vid hemmet eller till den intagnes särskilda förhållanden. Avsikten är inte att alla försändelser rutinmässigt ska kontrolleras. En anledning att kontrollera posten kan vara att ankommande försändelser till en klient misstänks innehålla narkotika eller något annat som klienten inte får inneha. Om en sådan misstanke uppkommer har institutionschefen (eller i förekommande fall delegaten) rätt att öppna försändelsen för att kontrollera att den inte innehåller något som inte får innehas.

Klienten har alltid rätt att utan kontroll från personalen ta emot meddelanden från myndigheter, t.ex. JO och andra tillsynsmyndigheter, samt från advokat eller offentligt biträde. Det kan emellertid i särskilda fall uppkomma misstanke om att en ankommande försändelse som enligt avsändaren kommer från en myndighet innehåller t.ex. narkotika. Anledningen kan vara att en privatperson har använt sig av en myndighets kuvert för att undvika misstankar. Institutionschefen bör i dessa fall endast öppna försändelsen (helst i närvaro av klienten) om det efter kontroll står tämligen klart att brevet inte härrör från en myndighet.

Beslut om att kontrollera försändelser till klienten samt skälen därtill ska antecknas i klientens journal.

I samband med att ett beslut fattas om kontroll av försändelse ska klienten alltid informeras (underrättas) om beslutet och om skälen till beslutet. Det ska också dokumenteras i klientens journal att klienten har informerats om beslutet.

Bedömning

SiS anser att den hantering av inkommande försändelser som Hessleby har haft vid låsbara avdelningar, dvs. att en klient ombeds att öppna ett brev tillsammans med eller framför personal utgör en form av kontroll av försändelse enligt 35 § LVM. Försändelser till klienterna får endast kontrolleras om det behövs med hänsyn till ordningen vid hemmet eller till den intagnes särskilda förhållanden. En anledning till kontroll kan vara om institutionen misstänker att försändelsen innehåller narkotika. Institutionschefen har medgivit att LVM-hemmet haft en felaktig hantering när brev delats ut till klienter på låsta avdelningar. Bristerna har numera åtgärdats.

SiS vill här också tydliggöra att klienterna alltid har rätt att utan kontroll från personalen ta emot försändelser från myndigheter. Brev från myndigheter får endast i undantagsfall granskas, t.ex. om det finns anledning misstänka att en privatperson har använt sig av en myndighets kuvert.

Det framkommer vidare av protokollet att LVM-hemmet ofta behåller kuvertet vid privata försändelser. Om kuvert omhändertas – t.ex. därför att frimärket innehåller narkotika – så måste, enligt SiS mening, beslut om omhändertagande av egendom enligt 31 § LVM fattas.

Bedömning

LVM-hemmet Hessleby är ett hem med befogenheter för särskild tillsyn enligt 23 § LVM. Enligt 35 § samma lag får försändelser till den som vårdas i ett sådant hem kontrolleras, om det behövs med hänsyn till ordningen vid hemmet eller till den intagnes särskilda förhållanden. Om en ankommande försändelse innehåller förbjuden egendom enligt 31 §, får egendomen omhändertas.

Syftet med LVM-vården är att motivera den enskilde att komma till rätta med sina missbruksproblem. I förarbetena till bestämmelsen om brevkontroll uttalas att kontrollen främst syftar till att hålla droger utanför institutionen och förhindra missbruk där, varför den bör begränsas till att avse de försändelser som kan misstänkas innehålla sådant som den intagne inte får inneha enligt 31 § LVM (prop. 1981/82:8 s. 97). JO har tidigare uttalat att brev från myndigheter eller advokater endast bör granskas i undantagsfall (JO 1989/90 s. 264). Beslut om en försändelsegranskning får endast fattas om det i det enskilda fallet finns en grundad anledning att misstänka att försändelsen innehåller något som är otillåtet. Försändelserna bör alltid öppnas i närvaro av den intagne, och kontrollen bör kunna genomföras utan att brev eller andra meddelanden läses (a. prop.). En anteckning om beslutet ska göras i den intagnes journal (3 kap. 18 § socialtjänstförordningen [2001:937]).

Utredningen visar att LVM-hemmet Hessleby vid tiden för inspektionen hade en särskild rutin för posthanteringen som innebar att den enskilde regelmässigt öppnade alla inkommande brev i närvaro av personal. Härigenom gjordes i praktiken en sådan kontroll av breven som avses i 35 § LVM. Något beslut om granskning med stöd av den bestämmelsen hade dock inte fattats i det enskilda fallet.

Som jag har redogjort för ovan är det inte tillåtet med en generell granskning av försändelser som kommer in till en intagen. Ett beslut ska fattas i varje enskilt fall om förutsättningarna för detta är uppfyllda. LVM-hemmet förtjänar kritik för den otillåtna brevkontrollen. Jag noterar att åtgärder nu ska ha vidtagits för att posthanteringen i fortsättningen ska ske enligt bestämmelserna i LVM.

Ärendet avslutas.